

UDC 316

DOI: 10.34671/SCH.HBR.2020.0403.0013

SOSIAL ƏDALƏT VƏ MÜASİR SOSIAL İŞDƏ ONUN YERİ

© 2020

İsgəndərova Aysel İbrahim, Sosial iş kafedrasının müəllimi

Bakı Dövlət Universitetinin

(1148, Azərbaycan, Bakı, Z. Xəlilov küçəsi 23, e-mail: ysl.isgenderli@gmail.com)

Xülasə. Məqalədə ədalət problemi sosial iş kontekstində nəzərdən keçirilir. Həmçinin müasir cəmiyyətdə sosial ədalətin həyata keçirilməsi üçün tələblər və şərtlər əsaslandırılır, bunlardan biri də səmərəli sosial işdir. Təhlil əsasında müəllif sosial işin sosial ədalət ideyasının həyata keçirilməsində vacib bir element olduğu qənaətinə gəlir. Çünki sosial işin özü peşəkar fəaliyyət növü kimi sosial ədalətin bərqərar olması və çətin bir vəziyyətdə insanın ödəmə qabiliyyətinin bərpa olunmasıdır. Sosial ədalət müasir peşəkar sosial işin əsas prinsiplərindən biridir. Peşəkar sosial iş sosial ədalət prinsiplərini, xüsusən də əhalinin ən az qorunan qruplarına və təbəqələrinə münasibətdə tətbiq etmək, hüquqlarından istifadə etmək imkanlarını artırmaq və mövcud üstünlüklərdən, mövqelərdən və statuslardan istifadə etmək, hər bir insanın yaradıcılıq potensialını reallaşdırması üçün şərait yaratmaq məqsədi daşıyır. Nəticədə sosial ədalət peşəkar sosial işin mühüm nəticələrindən biridir. Beləliklə, sosial iş sosial ədalətsizliyin qarşısını almaq üçün hazırlanmışdır ki, bu da sosial dövlətin varlığının təməllərini sarsıdır.

Açar sözlər: ədalət, sosial ədalət, sosial siyasət, sosial iş.

SOCIAL JUSTICE AND ITS ROLE IN MODERN SOCIAL WORK

© 2020

Iskenderova Aysel Ibrahim, Lecturer, Department of Social Work

Baku State University

(1148, Azerbaijan, Baku, Z.Khalilova St., 23, e-mail: ysl.isgenderli@gmail.com)

Abstract. For the first time, the article considers the problem of justice in the context of social work. The role of social work in the implementation of justice in modern society and the social work system is shown. The requirements and conditions for the implementation of social justice in Azerbaijan are justified. The author concludes that social work is an important element in the implementation of the social idea of the state, because the phenomenon of social work as a type of professional activity means the establishment of social justice and the restoration of personal opportunities in difficult life. Professional social work is primarily aimed at protecting the most vulnerable groups and strata of the population, creating conditions for each individual to use their creative potential, access to benefits, duties and situations, the implementation of the principles of social justice. Therefore, the role of social justice in professional social work is irreplaceable.

Thus, the main purpose of social work is to prevent social injustice, which undermines the foundations of a social state.

Keywords: justice, social justice, social policy, social work

СОЦИАЛЬНАЯ СПРАВЕДЛИВОСТЬ И ЕЕ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОЙ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ

© 2020

Искендерова Айсель Ибрагим, преподаватель кафедры социальной работы

Бакинский государственный университет

(1148, Азербайджан, Баку, ул. З.Халилова, 23, e-mail: ysl.isgenderli@gmail.com)

Аннотация. В статье рассматривается проблема справедливости в контексте социальной работы. Раскрыта роль социальной работы в реализации социальной справедливости в современном обществе и системе социальной работы. Обоснованы требования и условия реализации социальной справедливости в современном Азербайджане, одним из которых является эффективная социальная работа. На основе анализа автор делает вывод о том, что социальная работа является важным элементом реализации идеи социальной справедливости, так как сама социальная работа как профессионального вида деятельности установление социальной справедливости и реабилитация личностной состоятельности человека, оказавшегося в трудной жизненной ситуации. Социальная справедливость является одним из главных принципов современной профессиональной социальной работы. Профессиональная социальная работа направлена на реализацию принципов социальной справедливости в первую очередь в отношении наименее защищенных групп и слоев населения, повышая их возможности в реализации их прав и делая доступными блага, должности и статусы, создавая условия для реализации каждым индивидом его творческого потенциала. Вследствие этого социальная справедливость является одним из значимых результатов профессиональной социальной работы. Таким образом, социальная работа призвана не допустить социальную несправедливость, подрывающую также и основы существования социального государства.

Ключевые слова: справедливость, социальная справедливость, социальная политика, социальная работа.

Giriş. Sosial münasibətlərin mürəkkəbliyi və qeyri-stabilitliyi, Azərbaycan cəmiyyətindəki bütün sosial qrupların mövqeyinin qeyri-stabilitliyi ədalət probleminə, xüsusilə də sosial ədalət probleminə diqqəti artırır. Müasir Azərbaycanda bu problemi başa düşmək və həll etmək kütləvi və elmi şüurun aktual vəzifəsidir.

Ədalət cəmiyyət həyatının təməl prinsipidir, müəyyən ənənəyə söykənir və cəmiyyətin əsas inteqrasiya elementlərindən biri rolunu oynayır. Cəmiyyətdə ədalətə nail olmadan ölkəni inkişaf yoluna çıxarmaq mümkün deyil. Ədalətliklik ölkənin sosial-iqtisadi inkişafından ədalətli şəkildə xalqa pay düşməsi, Azərbaycan dövləti tərəfindən milli sərvətlərdən əldə olunan gəlirlərin insanlarımızı ədalətli şəkildə çatdırılmasıdır. Ədalətliklik, eyni zamanda cəmiyyətdə bazar iqtisadiyyatının yaratdığı ziddiyyətlərin hansısa bir zümrəyə ziyan vurmasının qarşısının alınması deməkdir. Bu, Azərbaycan cəmiyyəti üçün olduqca

əhəmiyyətli bir prinsipdir. Cəmiyyətdə ədalət olmasa, qarşılıqlı qaydalar qayılmazdır. Bütün cəmiyyətlərin tarixi göstərir ki, ədalət prinsipi pozulduqda qarşılıqlı qaydalar meyilləri güclənir. Bu isə xaos və anarxiyaya gətirib çıxara bilər. Sosial ədalət dedikdə, hər bir ailənin, hər bir vətəndaşın rifahının yaxşılaşdırılması, cəmiyyətin idarəçiliyində hər kəsin iştirakının təmin edilməsi, azad iqtisadi münasibətlərin təminatı və bu kimi digər məsələlər nəzərdə tutulur.

Problemin işlənmə dərəcəsi. Fəal vətəndaş cəmiyyətinin və güclü, sabit bir dövlətin səmərəli qarşılıqlı əlaqəsi ədalətli cəmiyyətin təməllərinin möhkəmləndirilməsinin, insanlar arasında hüquqi şüurun, vətəndaşlıq və vətənpərvərlik hissinin formalaşmasının ən vacib şərtidir.

Sosial ədalət, ideal, ən yüksək dəyər, ən vacib insan motivi olaraq bütün dövrlərin və xalqların filosoflarının diqqətini cəlb etmişdir. Böyük mütəfəkkirlər Platon, Aristotel və Epikur ədalət ideyasının formalaşdırılmasını

və onun təhlilinin baniləri hesab edirlər.

Onlar xeyirxahlıq və müdriklik arasındakı əlaqəni təsdiq edərək, ağılın, duyğunun, şüurun, məqsəduyğunluğun, təvazökarlığın gözəlliyini tərifləyərək hər bir fərdin fəaliyyətinin mükafatlandırılmasını ümumilikdə ədalət anlayışının məntiqi əsası hesab edirdilər.

Daha sonralar, Orta əsrlər, Maarifçilik və Yeni dövrdə ədalət problemi Müqəddəs Avqustin, T.Kampanella, T.Mor, Y.Y.Russo, C.Harrington, İ.Kant, Prudon, C.Mill, J.Yum, İ.Bentam, Hegel, K.Marksın və bir çox görkəmli filosofların əsərlərində öz əksini tapdı.

Ədalətin öyrənilməsinə E.Fromm, T.Parsons, J.Bodriyar, X.Ortega-i-Qasset, F.Hayek, O.Heffe çox böyük töhfələr vermişlər. Ədalət problemi V.S.Solovyov, N.Q.Çernişevski, S.L.Frank, İ.A.İlin, A.A.Hüseynov, O.Q.Drobnitski və digər mütəfəkkirlərin əsərlərində əhəmiyyətli yer tutur. Onlar sosial ədalətə ədalətin xüsusi növü kimi baxırlar. Cəmiyyət, sosial qruplar, fərdlər ədalətin subyekti kimi çıxış edirlər. A.A.Hüseynov qeyd edir ki, sosial ədalət, sosial institutlar sistemini təmsil edir və öz quruluşuna görə daim cəmiyyət üzvlərinin əksəriyyətinin siyasi, hüquqi, iqtisadi və digər haqlarının və maddi dəyərlərin təmin edilməsi üçün düzgün paylaşdırmanı bərqərar edir [2, 232].

Sosial ədalət anlayışı. Hal-hazırda sosial ədalət anlayışı fərdlərin praktik rolu ilə onların sosial statusu arasındakı uyğunluğu nəzərdə tutur. Ümumi mənada ədalət anlayışı cəmiyyətdə ayrı-ayrı fərdlərin (sosial qrupların) praktiki rolu ilə onların sosial mövqeyi, hüquq və təəhhüdləri, əməl və icrası əmək və mükafatlandırılması, cinayət və cəzası, insanın xidmətləri və bunların cəmiyyət tərəfindən qəbul edilməsi arasında uyğunluq tələbini ifadə edir. Bu nisbətən pozulması ədalətsizlik kimi qiymətləndirilir. Ədalət şəxsiyyət, cəmiyyət və dövlətin, həmçinin hüquqi münasibətlərdə iştirak edənlərin maraqları arasındakı tarazlığı müəyyənləşdirir, bərabərlik və azadlıq ideyalarını əks etdirir [3, 151-162].

Sosial ədalətin dəyəri ondadır ki, o, cəmiyyətdə həmrəyliyə, sosial münasibətlərin stabilizasiyasına, sosial tərəqqiyə imkan yaradır. Sosial ədalət sosial həyatın əksər ziddiyyətli, münaqişəli və mürəkkəb məqamlarının həllində öz aktuallığını saxlamaqdadır. Sosial həyatın elə bir sferası yoxdur ki, orada sosial ədalət tələbi meydana çıxmınsın. Cəmiyyət tərəqqi etdikcə, yeni-yeni ictimai münasibətlərin formalaşması insanların qarşılıqlı əlaqələrində ədalət prinsiplərinə əməl olunmasının yeni formaları təzahür edir. Sosial ədalət təkcə bir fərdə aid olan problem deyildir. Ədalətlik hər hansı bir fərddən yalnız insan qrupu, kollektivi və ya birliyi hüddullarında tələb oluna bilər. Deməli, ədalətlik böyük bir insan kollektivinə və bütövlükdə cəmiyyətə verilən məənəvi tələbdir. Sosial ədalət prinsiplərinə əməl olunması tələbi insanla insan, şəxsiyyətlə cəmiyyət və dövlət arasında qarşılıqlı münasibətlər sferasında təzahür edən əxlaqi keyfiyyət göstəricisidir.

Yalnız ədalətli cəmiyyət sosial cəhətdən zəif insanların müdafiəsi üçün, çətin həyat şəraitinin uzaqlaşdırılması və ya yaxşılaşdırılması üçün, vətəndaş həmrəyliyinin dəstəklənməsi üçün sosial şərait yarada bilər. Ədalətli sosial şəraitin təmin edilməsi üçün inzibati dövlət sferasında verilən qərarlarda ədalətliyyə riayət edilməli, həm də dövlət subyektlərinin bütün sosial agentliklərə bərabər şərtlərlə müraciət etməsi gözlənilməlidir.

Sosial iş, sosial institutlardan biri kimi cəmiyyətin həyatında xüsusi metod və vasitələrlə iştirak edir. Sosial iş nöqtəyi-nəzərindən, sosial ədalətin çoxsaylı konsepsiyaları arasında aşağıdakılar daha çox maraq doğurur:

- bərabərləşdirici konsepsiya, meyarı formal say bərabərliyidir (riyazi);
- bölüşdürücü konsepsiya, meyarı maddi və məənəvi nemətlərin cəmiyyətin hər bir üzvlünün əməyinə görə bölüşdürülməsidir;
- liberal konsepsiya, C.Roulz tərəfindən işlənilən hazırlanmış bu konsepsiya nemətlərin cəmiyyətin bütün üzvləri arasında bərabər bölünməsinə, qalığı məhsulun isə cəmiyyətin ən zəif üzvlərinin xeyrinə istifadə edilməsini

nəzərdə tutur [6, 87]. Bu nəzəriyyə daha dərinləndirilib işlənilib hazırlanması və əsaslandırılması ilə fərqlənir;

• idrak və qiymətləndirmə meyarlarının rəasional təfsirini inkar edən intuitiv konsepsiya, onun nəticəsində sosial ədalətin həyata keçirilməsinə yönəlmiş sosial siyasətin prioritetlərini əsaslandırmaq mümkün olmur.

Sosial ədalətin bir sıra digər konsepsiyalarında sosial ədalət fenomeninə həsədin obyektivləşdirilməsinin nəticəsi kimi baxılır ki, bu da Z.Freyd, F.Nitsşe və digər filosof və mütəfəkkirlərin əsərlərində öz əksini tapmışdır.

Əksər tədqiqatçılar O.Heffe tərəfindən ümumiləşdirilmiş belə bir fikri bölüşürlər: “Əgər bəşəriyyət birgə yaşayışın legitim xarakterli olmasını istəyirsə, o zaman birincisi hüquqi xarakterə sahib olmalıdır; ikincisi, hüquq ədalət keyfiyyətini daşımalı və üçüncüsü, ədalətli hüquq ictimai qanun və qayda ilə qorunmalı, başqa sözlə ifadə etsək, ədalətli dövlət şəklini almalıdır [10, 11-12].

Sosial ədalət qismən dövlət liderləri tərəfindən edilən ideoloji seçimlərin və onların ictimai-siyasi qərarlarının nəticəsidir. F.Hayek göstərir ki, yalnız insan davranışlarını ədalətli və ya ədalətsiz adlandırmaq olar. Bu termini vəziyyətlərə tətbiq etsək, bu ifadə o zaman məna qazanmış olar ki, baş verən və törədilən əmələ görə kiminsə cavabdehliyini qəbul edək. Göründüyü kimi, yalnız ayrıca insanların deyil, razılaşdırılmış qaydada hərəkət edən çoxsaylı insanların və təsisatların fəaliyyəti də ədalətli və ədalətsiz ola bilər. Hökumət belə təsisatlardandır, cəmiyyət isə deyil [9, 199-200].

Buna görə də dövlətin sosial siyasəti cəmiyyətdə sosial ədalətin bərqərar olunmasına yönəldilməlidir.

Sosial ədalətə nail olunması o zaman mümkündür ki, cəmiyyətin bütün üzvlərinin sosial-əmək, iqtisadi, mədəni hüquqlarına riayət edilsin, vətəndaşların öz hüquqlarından bərabər şəkildə istifadə etmələri təmin edilsin. Müasir Azərbaycanda sosial ədalət və bərabərlik prinsipi elan edilib ki, bu da fərdlərin yalnız hüquqlarının bərabərliyini deyil, eyni zamanda onların imkanlarının da bərabərliyini, vəzifə və sosial vəziyyətlərə nail olunmalarının da bərabərliyini nəzərdə tutur. Bununla yanaşı, C.Stiqlic qeyd edir ki, bərabər imkanların realizasiyası ona gətirib çıxarır ki, var-dövlər kasıblardan varlılara doğru axır [8, 349]. Bu, o deməkdir ki, fərdlərə öz hüquqlarını həyata keçirməkdə bərabər imkanların yaradılması yalnız formal cəhətdən ədalətlik hesab edilə bilər. Məsələn, dövlətin iqtisadiyyatı faktiki olaraq tənzimləməkdən, əhəlinin gəlirlərinə kəskin nəzarət edilməsindən imtina etməsi əmlak göstəricilərinə görə təbəqələşmənin artmasına şərait yaratmışdır [5, 108-121].

Sosial ədalətin əsas təməlləri subyektiv, gündəlik və mürəkkəb təbiətində özünü göstərir. Subyektivlik sosial cəhətdən həssas qrupların və şəxslərin milli sərvətlərin bölüşdürülməsində öz paylarını əldə etmək və ya artırmaq üçün fəal addımlar atmaları ehtiyacı ilə əlaqələndirilir. Onun gündəlik xarakteri fasiləsiz realizasiyasından irəli gəlir.

Sosial ədalətin kompleksliliyi isə onun cəmiyyətin iqtisadi, siyasi, məənəvi və mədəni sahələrindən asılılığı və eyni zamanda onların inkişafına sistemli şəkildə təsir etməsi deməkdir. Sosial ədalət bütün sosial təbəqələrin, o cümlədən himayə edilən və marjinallaşmış qrupların əsas maraqları və gündəlik ehtiyaclarının uzlaşdırılması proseslərinə əsaslanır. Sənayeləşmiş ölkələrdə sosial siyasət çoxşaxəli olsa da, bütün hallarda sosial ədalət prinsiplərinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutur.

Bu prinsiplərin həyata keçirilməsi müasir multikultural, effektiv və həmrəy cəmiyyətin, sivilizasiyalar, mədəniyyətlər, millətlər və dövlətlər arasında ekvivalent dialoq məkanının yaranmasına kömək edir. Sosial ədalət sosial dayanıqlığı və innovativ inkişafı təmin edir.

Aydındır ki, sosial siyasət cəmiyyətin inkişaf növü və səviyyəsi, əhəlinin mentaliteti, cəmiyyətin özü qarşısında qoyduğu məqsəd və vəzifələrlə sıx surətdə bağlıdır.

Sosial siyasətdə sosial ədalət. Məqsədyönlü sosial siyasət dövlətin daxili siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri olmaqla, ictimai həyatın sosial sahəsi və ayrılmaq hissəsidir.

Bu sahəyə həm iqtisadiyyatın qeyri-istehsal sahələri

olan təhsil, elm, səhiyyə, sosial müdafiə, həm də istehsal sahələrinin bir çox aspektləri, iş gününün uzunluğu, minimum əmək haqqı, əməyin mühafizəsinin müəyyən olunması və s. daxildir.

Sosial sahənin cəmiyyətin həyatında funksional rolu əhali arasında sosial əlaqələrin yaradılması və dərinləşdirilməsi, onların zəruri tələbatlarının təmin olunması və formalaşdırılması şərtlərindən ibarətdir.

İnkişaf səviyyəsindən asılı olmayaraq dünyanın bütün ölkələrində cəmiyyətin sosial-iqtisadi yüksəlişi istiqamətində dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissələrindən biri sosial siyasətdir. Sosial siyasətin əsas mahiyyəti insanların mənafelərini qorumaq, xüsusilə vətəndaşların, əhəlinin müxtəlif təbəqə və qruplarının tələbat və maraqlarının təmin edilməsinə və onların şəxsiyyət kimi fəallıqlarının artmasına şərait yaradan institusional və sosial iqtisadi şərtlərin yaradılmasıdır. Bunsuz vətəndaş cəmiyyəti, şəxsi azadlıq, real demokratiya ola bilməz [7, 37].

Bildiyimiz kimi, sosial siyasət sosial sahənin tənzimlənməsinə, yeni nəsilərin yaşaması və inkişaf etməsinə, sosial sistemin sabitliyinə, cəmiyyətdə rifahə nail olmaq məqsədilə insanlar üçün layiqli həyat şəraiti yaratmağa yönəlmişdir. V.V.Kolkov müasir sosial dövlətlərin fəaliyyətinin təhlili əsasında sosial siyasətin struktur elementlərinin sosial təminat, sosial yardım, sosial müdafiə və sosial işdən ibarət olduğunu iddia edir [5, 27].

Sosial ədalətin həyata keçirilməsi siyasətində əsas element vətəndaşlara layiqli həyat və azad inkişaf təminatı verən sosial müdafiədir. Sosial müdafiə sisteminin və sosial işin funksiyalarının realizə edilməsinin məqsədi sosial ədalət prinsipini həyata keçirməkdir.

Müasir Azərbaycanda sosial ədalətin realizə edilməsinin tələb və şərtlərini aşağıdakı kimi ayırmaq olar:

- əhəlinin daha çox təmin olunmuş təbəqəsi ilə daha az təmin olunmuş təbəqəsinin gəlir səviyyəsi arasında həddindən artıq fərqi yaranmasına imkan verilməməsi;
- bütün vətəndaşlara öz bacarıqlarından istifadə edə bilmələri üçün bərabər imkanların yaradılması;
- eyni həcmli və eyni keyfiyyətli əməyə görə bərabər əmək haqqı;
- bütün vətəndaşların qanun və məhkəmə qarşısında bərabərliyi;
- dövlətin hesabına müxtəlif formalı ödənişsiz təhsil və ödənişsiz tibbi yardım;
- uşaqlara və əmək qabiliyyəti olmayanlara dövlət qayğısı;
- dövlətin sosial ədalətin tələblərinə riayət edilməsinə istiqamətlənmiş aktiv sosial siyasəti.

Müasir Azərbaycanda sosial ədalət. Müasir Azərbaycanda sosial ədalətin həyata keçirilməsində ən önəmli şərt dövlətin ən zəruri subyektlərindən (bəzi istiqamətlərdə əsas) biri olan sosial işdir. Bir qayda olaraq, sosial işin prinsip və standartları milli və beynəlxalq professional etik kodeksə daxil edilmişdir. Burada sosial işin program məqsədi, uzunmüddətli dəyərləri, konkret subyektlərin – dövlət orqanlarının, ictimai təşkilatların, xeyriyyə fondlarının, peşəkar sosial işçi qruplarının fəaliyyətini müəyyənləşdirən parametrlər göstərilmişdir. Sosial işçilərin Beynəlxalq Federasiyasının sənədlərində qeyd edildiyi kimi, sosial işin əsas prinsiplərindən biri sosial ədalətdir [11].

Ədalət mütəxəssisdən gündəlik sosial və professional praktikada insanlar arasında yaxşı və pisin adekvat paylanmasına imkan verən müəyyən şərti ekvivalentin mövcudluğunu və istifadəsini nəzərdə tutur.

Ədalət fərdlərin gerçək xidmətləri ilə cəmiyyət tərəfindən bu xidmətin qiymətləndirilməsi arasında, şəxsin (qrupun) cəmiyyətin həyatındakı rolu ilə sosial vəziyyəti arasında, əməl və cəza arasında cəmiyyətin və ya qrupun əksər üzvlərinin müəyyənləşdirdiyi və təsdiqlədiyi nisbətə bərqərar edilməsini tələb edir. Ədalət, fərdin qabiliyyətlərini, imkanlarını, saylarını, fəaliyyətinin nəticəsini müvafiq olaraq qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur.

Sosial iş mahiyyət etibarilə sosial ədalət və sosial bərabərliyin bərpa edilməsinə yönəlmiş bir fəaliyyətdir.

Belə ki, bir fərdin öz səyi nəticəsində əldə edə bilmədiyi bir çox üstünlük və xidmətlər, vəzifə və vəziyyətlər məhz mütəxəssisin sayları sayəsində müraciətçi üçün əlçatan ola bilər. Nəticədə, şəxsin imkanları bərpa olunur, gücləndirilir və ya kompensasiya olunur ki, bu da mövcud yaradıcı potensialı dərk etməyə, sosial cəhətdən əhəmiyyətli nəticələrə nail olmağa imkan verir və bu əsasda cəmiyyət tərəfindən hər kəsin xidmətləri layiqincə qiymətləndirilir.

Sosial iş bu qaydada insan hüquqlarının reallaşmasına öz töhfəsini verir. Bəzi hallarda, bir şəxsin imkanlarını sosial baxımdan məqbul səviyyəyə çatdırmaq obyektiv səbəblərdən (məsələn, insanın sağlamlıq vəziyyəti ilə əlaqədar) mümkün olmadıqda ədalət insanın qeyri-şərtsiz, qabiliyyət və imkanlardan asılı olmadan dəyərləndirilməsinə əsaslanan “mütənasib bərabərlik” (Aristotel), “konstruktiv bərabərsizlik” (A. A. Hüseynov) şəklində çıxış edə bilər. Bu prinsip, cəmiyyətin fəaliyyətində obyektiv cəhətdən iştirak etməyə imkanı olmayan insanlara (məsələn, uşaqlıqdan fiziki imkanı məhdud olanlar) sosial baxımdan məqbul bir həyat tərzini keçirmək imkanı verir [14, 147-150].

Bütün bunlardan belə bir nəticə çıxara bilərik ki, sosial ədalət müasir Azərbaycanda professional sosial işin ən əsas prinsiplərindən biridir. Professional sosial iş ilk növbədə əhəlinin daha zəif qruplarının və təbəqəsinin müdafiəsində, hər bir fərdə öz yaradıcı potensialından istifadə etməsi üçün şəraitin yaradılmasında, nemət, vəzifə və vəziyyətlərin əlçatan olmasında, öz hüquqlarını realizə etmək üçün bərabər imkanların yaradılmasında sosial ədalət prinsiplərinin realizə edilməsinə istiqamətlənib. Məhz, buna görə, professional sosial işdə sosial ədalətin rolu əvəzolunmazdır.

Nəticə. Məqalədə ədalət probleminə sosial iş kontekstində baxılır. Müasir cəmiyyətdə və sosial iş sisteminə ədalətin reallaşdırılmasında sosial işin rolu göstərilir. Azərbaycanda sosial ədalətin reallaşdırılması tələbləri və şərtləri əsaslandırılır.

Müəllif sosial işin dövlətin sosial ideyasının həyata keçirilməsində vacib element olduğu qənaətinə gəlir, çünki professional fəaliyyət növü kimi sosial iş fenomeni sosial ədalətin bərqərar olması və çətin həyat şəraitində olan insanın şəxsi imkanlarının bərpa edilməsi deməkdir.

Professional sosial iş ilk növbədə əhəlinin daha zəif qruplarının və təbəqəsinin müdafiəsində, hər bir fərdə öz yaradıcı potensialından istifadə etməsi üçün şəraitin yaradılmasında, nemət, vəzifə və vəziyyətlərin əlçatan olmasında, öz hüquqlarını realizə etmək üçün imkanların yaradılmasında sosial ədalət prinsiplərinin realizə edilməsinə istiqamətlənib.

Buna görə də professional sosial işdə sosial ədalətin rolu əvəzolunmazdır. Beləliklə, sosial işin əsas məqsədi sosial bir dövlətin varlığının təməllərini sarsıdan sosial ədalətsizliyin qarşısını almaqdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Аристотель. Большая этика / Сочинения: В 4-х т.: пер. с древнегреч. / общ. ред. А. И. Доватура. – М.: Мысль, 1983. – Т. 4. – 830 с. – С. 293–374. – (Филос. наследие).
2. Гусейнов А.А. С. Этика. – М.: Гардарики, 2006. – 472 с.
3. Лыгина М.А. Принцип справедливости как аксиологический приоритет социальной работы // Известия РГМУ им. А. И. Герцена. – 2010. – Вып. 137. – С. 151–162
4. Медведева Г.П. Аксиологические аспекты социальной работы. – Н. Новгород: НИСОЦ, 2004. – 296 с.
5. Назаров М. М. Социальная справедливость: современный российский контекст. – М.: ИСПИ РАН, 2005. – 505 с.
6. Ролз Дж. Теория справедливости / Пер. с англ. В. Целищев, В. Карпович. – Новосибирск: НГУ, 1995. – 535 с.
7. Сажин А. В. Социальная справедливость в российском обществе: социально-философский анализ. – Краснодар, 2010. – 54 с.
8. Стиглиц Дж. Революция девяностых. Семья развала. – М.: Экономика, 1995. – 34 с.
9. Хайек Ф. Право, законодательство и свобода: Современное понимание либеральных принципов справедливости и политики. Кн. 2. Мираж социальной справедливости. – М.: ИРИСЭН, 2006. – 644 с.
10. Хейфе О. Справедливость. Философское введение. – М.: Практика, 2007. – 192 с.
11. Этика социальной работы: принципы и стандарты. [Электронный ресурс] – М.: МФСР, 2003. – URL: <http://www.baswngo-by.net/>
12. Dixon J., Scheurell R.P. The State of Social Welfare: The Twentieth Century in Cross-National Review. Praeger, 2002. 254 p.

13. Kumar B. Complete information on the meaning and functions of a welfare state. URL: <http://www.preservearticles.com/20110222411> (дата обращения: 11.08.2015).

14. Figueira-McDonough J. *The Welfare State and Social Work: Pursuing Social Justice*. Arizona State University, 2007. 456 p.

The article was received by the editors 19.06.2020

The article was accepted for publication 27.08.2020